

Examen VMBO-GL en TL

2022

tijdvak 1
dinsdag 24 mei
13.30 - 15.30 uur

beeldende vakken CSE GL en TL

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Beantwoord alle vragen in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 37 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Open vragen

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Grootsheid van de natuur

Voor de Deens-IJslandse kunstenaar Olafur Eliasson is de grootsheid van de natuur een belangrijke inspiratiebron.

Sinds 1998 maakte Eliasson meerdere keren het kunstwerk *Green River* (Groene Rivier). Elke keer veranderde hij het uiterlijk van een andere rivier door een natuurvriendelijke kleurstof toe te voegen aan het water.

Op afbeelding 1 zie je *Green River* in de Zweedse hoofdstad Stockholm, uitgevoerd in 2000.

- 1p 1 *Bekijk afbeelding 1.*
De kunstenaar doet een ingreep, maar ook de natuur speelt een belangrijke rol.
→ Leg uit op welke manier de natuur de vormgeving van dit kunstwerk beïnvloedt.
- 2p 2 *Bekijk afbeelding 1.*
→ Leg aan de hand van het aspect **kleur** uit dat het werk zowel natuurlijk als onnatuurlijk genoemd kan worden.

Op afbeelding 2 zie je *The Weather Project* (Het weerproject) dat Eliasson in 2003 maakte in de Turbine Hall van museum Tate Modern in Londen.

Eliasson creëerde een avondzon door aan één kant van de hal een halve cirkel met gele lampen te plaatsen. Hij plaatste spiegels tegen het gehele plafond, maakte de rest van de ruimte zwart en creëerde mist in de Turbine Hall.

- 2p 3 *Bekijk afbeelding 2.*
→ Noem twee effecten van de spiegels in *The Weather Project*.
- 3p 4 *Bekijk afbeelding 2.*
De bezoeker kan in de *The Weather Project* de natuur op een onnatuurlijke manier beleven.
→ Leg aan de hand van drie voorbeelden uit wat er onnatuurlijk is aan *The Weather Project*.

- 2p **5** *Bekijk afbeelding 2.*
→ Geef van onderstaande stellingen aan of ze juist of onjuist zijn:
1 Het kunstwerk is een kinetisch object.
2 De ruimte bepaalt het formaat van het kunstwerk.
3 Het kunstwerk geeft de kleurencirkel weer.
- 3p **6** *Bekijk afbeelding 2.*
Deze tentoonstelling was een groot succes.
→ Noem drie mogelijke redenen voor het enorme succes van *The Weather Project*.

In 2014 maakte Eliasson het kunstwerk *Riverbed* (Rivierbedding). Hij verplaatste hiervoor een deel van een landschap uit IJsland naar een museum in Denemarken. Door het landschap liet hij een riviertje stromen.

Op afbeelding 3 tot en met 6 zie je enkele foto's van *Riverbed*, dat meerdere zalen van het museum vult.

- 2p **7** *Bekijk afbeelding 3 t/m 6.*
→ Noem twee kenmerken van het kunstwerk waardoor het op een natuurlijk landschap lijkt.
- 2p **8** *Bekijk afbeelding 3 t/m 6.*
Riverbed vormt op meerdere manieren een contrast met het museumgebouw.
→ Noem twee contrasten tussen *Riverbed* en het museumgebouw.
- 2p **9** *Bekijk afbeelding 3 t/m 6.*
Door dit landschap in een museum te plaatsten creëert Eliasson een vervreemdend effect.
→ Geef twee argumenten om dit kunstwerk vervreemdend te noemen.
- 1p **10** *Bekijk afbeelding 1 t/m 6.*
Eliasson wil behalve de schoonheid ook de grootsheid van de natuur verbeelden.
→ Bij welk van deze drie kunstwerken vind jij dat de bezoeker de grootsheid van de natuur het best kan ervaren? Beargumenteer je mening.

Vleugels

De Nederlandse kunstenaar Anne ten Donkelaar maakt kunstwerken met dode vlinders die ze vindt in de natuur.

Op afbeelding 7 zie je een detail van *Silky family* (Zijden familie) uit 2011, op afbeelding 8 zie je het gehele werk.

- 2p 11 *Bekijk afbeelding 7 en 8.*
Ten Donkelaar voegde nieuwe, geborduurde vleugels toe aan de beschadigde vlinders.
→ Geef twee voorbeelden van handelingen die Ten Donkelaar vervolgens moest doen om er dit kunstwerk van te maken.
- 2p 12 *Bekijk afbeelding 7 en 8.*
Er bestaat een eenheid tussen de vlinders en de geborduurde vleugels van Ten Donkelaar.
→ Noem twee aspecten van de **vormgeving** die bijdragen aan deze eenheid. Leg je antwoord uit.
- 1p 13 *Bekijk afbeelding 7 en 8.*
Om *Silky family* te maken moest Ten Donkelaar heel precies werken.
→ Noem een kenmerk van een vlinder waarom Ten Donkelaar precies moest werken bij het maken van dit kunstwerk.
- 2p 14 *Bekijk afbeelding 7 en 8.*
→ Geef twee argumenten waarom je dit kunstwerk van Ten Donkelaar kan zien als een eerbetoon aan de vlinder.

De Engelse kunstenaar Damien Hirst maakt sinds 2001 kunstwerken die hij *Kaleidoscope paintings* (Caleidoscopische schilderijen) noemt. Hij gebruikt voor deze kunstwerken speciaal gekweekte vlinders. Op afbeelding 9 zie je het werk *Deity* (Godheid) uit 2019; op afbeelding 10 zie je een detail van dit kunstwerk.

Op afbeelding 11 zie je *Deity* op een expositie met twee soortgelijke kunstwerken.

- 2p 15 *Bekijk afbeelding 7 t/m 11.*
De manier waarop Ten Donkelaar vlinders verwerkt verschilt van de manier van Hirst.
→ Noem twee verschillen tussen beide kunstenaars in het verwerken van de vlinders.

- 1p 16 *Bekijk afbeelding 9 en 10.*
I *Deity* heeft een symmetrische compositie.
II *Deity* bestaat uit geabstraheerde vormen.

Wat is juist?

- A Alleen I is juist.
- B Alleen II is juist.
- C I en II zijn beide juist.
- D I en II zijn beide onjuist.

- 1p 17 *Bekijk afbeelding 9 t/m 11.*
Er was protest tegen de manier waarop Hirst vlinders verwerkt in zijn kunstwerken.
→ Geef een mogelijke reden voor dit protest.

- 2p 18 *Bekijk afbeelding 7 t/m 11.*
De schoonheid van vlinders speelt een rol in de kunstwerken van zowel Ten Donkelaar als Hirst, maar op een verschillende manier.
→ Geef voor beide kunstenaars aan op welke manier zij deze schoonheid in hun kunstwerken laten zien.

Als de dijken breken

Nederland zou voor een groot deel onder water staan als er geen dijken waren.

In 1651 overstroomde een deel van Amsterdam door een dijkdoorbraak. Op afbeelding 12 zie je *De doorbraak van de Sint-Anthonisdijk bij Amsterdam* dat dit moment verbeeldt. De Nederlandse schilder Jan Asselijn schilderde dit doek vlak na de gebeurtenis.

- 3p 19 *Bekijk afbeelding 12.*
In het schilderij van Asselijn is de kracht van de natuur te zien.
→ Noem drie aspecten van de **voorstelling** waaraan je de kracht van de natuur kunt zien.
- 2p 20 *Bekijk afbeelding 12.*
Links op de afbeelding staan mensen.
→ Leg aan de hand van de aspecten **kleur** en **ordening** uit waardoor deze mensen opvallen.

- 2p 21 *Bekijk afbeelding 12.*
De wolken op het schilderij zien er dreigend uit.
→ Leg aan de hand van twee aspecten van de **vormgeving** uit waardoor de wolken er dreigend uitzien.
- 1p 22 *Bekijk afbeelding 12.*
Het schilderij van Asselijn is
A dramatisch.
B statisch.
C surrealistisch.

Meerdere Nederlandse kunstenaars legden deze dijkdoorbraak vast, ook de tekenaar Schellinckx. Van die tekening maakte de prentenmaker Nolpe vervolgens een gravure. Op afbeelding 13 zie je Nolpes gravure *Het doorbreken van de Sint-Anthonisdijk bij Amsterdam*.

- 1p 23 *Bekijk afbeelding 12 en 13.*
De gravure op afbeelding 13 lijkt een gespiegelde weergave te zijn van de gebeurtenis zoals je die ziet op afbeelding 12. Dit zou te maken kunnen hebben met de techniek.
→ Leg dit uit.
- 1p 24 *Bekijk afbeelding 13.*
Met de gravure wilden de kunstenaars andere mensen over de ramp informeren.
→ Noem een reden waarom een gravure in die tijd een goede manier was om mensen te informeren.

Op afbeelding 14, 15 en 16 zie je het kunstproject *Waterlicht* van de Nederlandse kunstenaar Daan Roosegaarde. Hij vertoonde het project in 2015 voor het eerst. *Waterlicht* bestaat uit lichtstralen op een hoogte van twee meter, die het waterniveau in heel Amsterdam aangeven wanneer de dijken zouden breken.
Waterlicht is gemaakt met mist, led-technologie, software en lenzen.

Toen het Rijksmuseum in Amsterdam in 2015 het schilderij van Asselijn aankocht, vroeg het aan Roosegaarde om *Waterlicht* op het Museumplein bij het museum te vertonen.

- 3p 25 *Bekijk afbeelding 14, 15 en 16.*
Waterlicht laat het Museumplein virtueel overstromen.
→ Noem drie kenmerken van *Waterlicht* die verwijzen naar een overstroming.

- 1p 26 *Bekijk afbeelding 14, 15 en 16.*
Waterlicht is een
A decor.
B installatie.
C performance.
- 1p 27 *Bekijk afbeelding 14, 15 en 16.*
Waterlicht is een kunstwerk dat je het gevaar van een overstroming echt doet voorstellen. Het is alsof je de overstroming zelf ervaart.
→ Geef een argument voor deze bewering.
- 1p 28 *Bekijk afbeelding 14, 15 en 16.*
→ Kies uit onderstaande begrippen de juiste functie van *Waterlicht* en leg je antwoord uit.

begrippen: mythologisch - religieus - toegepast - waarschuwend

Mens en robot

De Duitse filmmaker Fritz Lang maakte in 1927 de sciencefictionfilm *Metropolis*. In deze film verandert een actrice in een robot. Op afbeelding 17 zie je de actrice als *Machinenmensch* (Machinemens) in een robotkostuum.

- 3p 29 *Bekijk afbeelding 17.*
Het kostuum lijkt op een robot.
→ Noem drie kenmerken van het kostuum waardoor het op een robot lijkt.

De Franse modeontwerper Thierry Mugler ontwierp *Cyborg* voor zijn herfst-/wintercollectie van 1995/1996.

Op afbeelding 18 zie je een model in dit ontwerp, gefotografeerd door de Duits-Australische fotograaf Helmut Newton.

- 2p 30 *Bekijk afbeelding 17 en 18.*
Machinenmensch en *Cyborg* lijken op elkaar, maar er zijn ook verschillen.
→ Benoem twee verschillen tussen *Machinenmensch* en *Cyborg*, één aan de hand van de **vorm** en één aan de hand van de **functie**.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- 1p 31 *Bekijk afbeelding 18.*
→ Leg uit waarom *Cyborg* een futuristische uitstraling heeft.
- 2p 32 *Bekijk afbeelding 18.*
→ Leg uit waarom je *Cyborg* zowel **toegepast** als **autonoom** kunt noemen.

Het Nederlandse kunstenaarsduo L.A. Raeven, bestaande uit de tweeling Liesbeth en Angelique Raeven, maakte in 2018 *Annelies, looking for completion* (Annelies, op zoek naar volledigheid). De zussen kunnen moeilijk zonder elkaar en wilden een extra zus creëren die er zou zijn als de andere, echte zus er niet was.

Annelies is een zittende robot die kan huilen en mompelen. Als iemand haar aanraakt of troost, gaat ze minder huilen.

Op afbeelding 19 zie je de zussen aan weerszijden van het kunstwerk zitten. Op afbeelding 20 en 21 zie je *Annelies* van dichtbij.

- 3p 33 *Bekijk afbeelding 19, 20 en 21.*
Annelies ziet er verdrietig uit.
→ Noem drie aspecten van de **voorstelling** waardoor zij er verdrietig uitziet.
- 1p 34 *Bekijk afbeelding 19, 20 en 21.*
→ Leg uit waarom *Annelies* vervreemdend kan werken op bezoekers.
- 2p 35 *Bekijk afbeelding 19, 20 en 21.*
Je kan *Annelies* **wel** of **geen** geslaagde aanvulling vinden als extra zus.
→ Geef voor beide meningen een argument.
- 1p 36 *Bekijk afbeelding 19.*
Om *Annelies* te kunnen maken werkte L.A. Raeven samen met technici.
→ Geef een reden waarom L.A. Raeven samenwerkte met technici.
- 1p 37 *Bekijk afbeelding 17 en 19.*
Je zou kunnen stellen dat *Annelies* even onnatuurlijk is als *Machinenmensch*.
→ Geef met een argument aan of je het hiermee eens of oneens bent.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.